

เปราะหอม..เครื่องยาไทย ใช้ขับลม

อิตารัตน์ จันทร์ดอน

ศูนย์ข้อมูลสมุนไพร

คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

รูปภาพจาก: <https://www.nparks.gov.sg/florafaunaweb/flora/2/1/2164>

เปราะหอม มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Kaempferia galanga* L. จัดอยู่ในวงศ์ Zingiberaceae ชื่ออื่น ๆ ได้แก่ ว่านตีนดิน ว่านแผ่นดินเย็น ว่านหอม หอมเปราะ Chengkur (1) ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ เป็นไม้ล้มลุก มีเหง้าใต้ดิน ใบเดี่ยวแทงออกจากเหง้า รูปค่อนข้างกลม แผ่นราบไปบนดิน ท้องใบมีขน เนื้อใบค่อนข้างหนา ดอกช่อออกตรงกลางระหว่างใบ สีขาวแต้มม่วง ผลเป็นผลแห้ง แตกได้ (2) พบได้ตามป่าเบญจพรรณ ป่าไผ่ และป่าดิบเขาบริเวณที่กึ่งร่มในดินร่วน ดินปนทราย หรือดินที่อุดมสมบูรณ์ในป่าระดับล่างถึงภูเขาสูง 1,000 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล การใช้ประโยชน์ ใบ เหง้า หรือหัว รับประทานเป็นผักสด หรือปรุงใส่แกงเป็นเครื่องเทศ (3) เหง้าเปราะหอม มีกลิ่นหอมเฉพาะ รสเผ็ด ขม ใช้เป็นเครื่องยา ลักษณะภายนอก เหง้าที่หั่นเป็นชิ้นตามขวาง รูปร่างเป็นแผ่นกลม ๆ ผิวนอกสีเหลืองน้ำตาล ย่น เนื้อในสีขาว ชิ้นเหง้าเปราะหักง่าย การใช้ตามตำรายาแผนโบราณ ใช้เป็นยาขับลม แก้อท้องเฟ้อ รักษาอาการอาหารไม่ย่อย อาการปวด หรือเป็นหวัด เป็นต้น (4)

เหง้าเปราะหอมพบองค์ประกอบทางเคมี ได้แก่ esters, terpenoids, flavonoids, thiourea derivatives, polysaccharides, diarylheptanoid, phenolic glycoside, phenolic compound, cyclic lipodepsipeptide และน้ำมันหอมระเหย ได้แก่ ethyl p-methoxycinnamate, ethyl cinnamate, 3-carene, pentadecane, borneol, bornyl acetate, δ -selinene, camphor และ α -pinene (5-7) มีตัวอย่างงานวิจัยของเปราะหอม เช่นฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ (8) ด้านการอักเสบ (9) ปกป้องการเกิดแผลในกระเพาะอาหารในหนูเมาส์ (10) ปกป้องการอักเสบและการเกิดแผลในช่องปากในหนูแรท (11) ยับยั้งเซลล์มะเร็งตับชนิด ehrlich ascites carcinoma (12) ยับยั้งเซลล์มะเร็งท่อน้ำดี (13) ยับยั้งการสร้างหลอดเลือดเลี้ยงเซลล์มะเร็ง (14) ยับยั้งเอนไซม์ acetylcholinesterase เอนไซม์ tyrosinase และเอนไซม์ α -amylase (15) ขยายหลอดเลือด (16) ยับยั้งการตายของเซลล์ในหนูแรทที่ถูกเหนี่ยวนำให้สมองถูกทำลาย

(17)ฤทธิ์ในการป้องกันรังสี UV (18) เป็นต้น แต่ส่วนใหญ่เป็นเพียงการทดสอบในหลอดทดลองหรือสัตว์ทดลอง สำหรับการทดสอบทางพิษวิทยา การทดสอบความเป็นพิษเฉียบพลัน โดยให้สารสกัดเอทานอลจากเหง้าเปราะหอมขนาด 5 ก./กก. แก่หนูแรท ครั้งเดียว ไม่พบการตายและไม่ก่อให้เกิดความเป็นพิษต่อเนื้อเยื่อและอวัยวะ และการทดสอบพิษกึ่งเฉียบพลัน โดยให้สารสกัดเอทานอลขนาด 25, 50 และ 100 มก./กก./วัน เป็นระยะเวลา 28 วัน ผลการศึกษาไม่พบความผิดปกติของน้ำหนักตัว อวัยวะ และเนื้อเยื่อ ค่าชีวเคมีในเลือด และระดับเอนไซม์ตับปกติ แต่การให้ในขนาด 50 และ 100 มก./กก. พบว่าทำให้ระดับ lymphocyte (เม็ดเลือดขาว) ลดลง และสารสกัดเฮกเซนไม่ทำให้ผิวหนังของกระต่ายเกิดการระคายเคือง (19) จากข้อมูลการทดสอบทางพิษวิทยา เปราะหอมเป็นพืชที่มีความปลอดภัย อย่างไรก็ตามไม่ควรใช้ในปริมาณสูงหรือใช้ติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน

เปราะหอมเป็นพืชป่า ใช้เป็นอาหารและเครื่องยา มีสรรพคุณแผนไทยในเรื่องของการขับลม แก้ท้องเฟ้อ สอดคล้องกับข้อมูลของงานวิจัยที่มีการศึกษาเกี่ยวกับฤทธิ์ในการรักษาแผลในกระเพาะอาหาร ส่วนงานวิจัยในด้านอื่น ๆ จากการทดสอบวิเคราะห์สารสำคัญและฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา เปราะหอมเป็นสมุนไพรที่น่าจะนำมาศึกษาเพิ่มเติมเพื่อนำข้อมูลงานวิจัยมาสนับสนุนการใช้เปราะหอมเป็นยาหรือการใช้ประโยชน์ในทางเครื่องสำอาง

เอกสารอ้างอิง

1. เต็ม สมิตินันท์. ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานหอพรรณไม้ สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช; 2557.
2. นันทวัน บุญยะประภัศร และอรนุช โชคชัยเจริญพร, บรรณาธิการ. สมุนไพร..ไม่พินบ้าน (2). กรุงเทพฯ: บริษัท ประชาชน จำกัด; 2541.
3. สุธรรม อารีกุล, จำรัส อินทร, สุวรรณ ทาเขียว, อ่องเต็ง นันทแก้ว. องค์ความรู้เรื่องพืชป่าที่ใช้ประโยชน์ทางภาคเหนือของประเทศไทย เล่ม 2. กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน); 2552.
4. นพมาศ สุนทรเจริญนนท์ และนงลักษณ์ เรืองวิเศษ. คุณภาพเครื่องยาไทย จากงานวิจัยสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนเซ็ปท์ เมดิคัล จำกัด; 2551.
5. Kumar A. Phytochemistry, pharmacological activities and uses of traditional medicinal plant *Kaempferia galanga* L. an overview. J Ethnopharmacol. 2020;253:112667. doi: 10.1016/j.jep.2020.112667.

6. Wang SY, Zhao H, Xu HT, Han XD, Wu YS, Xu FF, et al. *Kaempferia galanga* L.: progresses in phytochemistry, pharmacology, toxicology and ethnomedicinal uses. *Front Pharmacol.* 2021;12:675350. doi: 10.3389/fphar.2021.675350.
7. Srivastava N, Ranjana, Singh S, Gupta AC, Shanker K, Bawankule DU, et al. Aromatic ginger (*Kaempferia galanga* L.) extracts with ameliorative and protective potential as a functional food, beyond its flavor and nutritional benefits. *Toxicol Rep.* 2019;6:521-8. doi: 10.1016/j.toxrep.2019.05.014.
8. Wang SY, Cai L, Yang N, Xu FF, Wu YS, Liu B. Chemical composition of the *Kaempferia galanga* L. essential oil and its in vitro and in vivo antioxidant activities. *Front Nutr.* 2023;10:1080487. doi: 10.3389/fnut.2023.1080487.
9. Zhu Y, Chen L, Zeng J, Xu J, Hu H, He X, et al. Six new phenylpropanoids from *Kaempferia galanga* L. and their anti-inflammatory activity. *Fitoterapia.* 2024;176:106028. doi: 10.1016/j.fitote.2024.106028.
10. Liu H, Chen Y, Hu Y, Zhang W, Zhang H, Su T, et al. Protective effects of an alcoholic extract of *Kaempferia galanga* L. rhizome on ethanol-induced gastric ulcer in mice. *J Ethnopharmacol.* 2024;325:117845. doi: 10.1016/j.jep.2024.117845.
11. Wahyuni IS, Sufiawati I, Nittayananta W, Levita J. Anti-inflammatory activity and wound healing effect of *Kaempferia galanga* L. rhizome on the chemical-induced oral mucosal ulcer in wistar rats. *J Inflamm Res.* 2022;15:2281-94. doi: 10.2147/JIR.S359042.
12. Sasaki Y, Norikura T, Matsui-Yuasa I, Fujii R, Limantara L, Kojima-Yuasa A. *Kaempferia galanga* L. extract and its main component, ethyl p-methoxycinnamate, inhibit the proliferation of Ehrlich ascites tumor cells by suppressing TFAM expression. *Heliyon.* 2023;9(6):e17588. doi: 10.1016/j.heliyon.2023.e17588.
13. Tritipmongkol P, Plengsuriyakarn T, Tarasuk M, Na-Bangchang K. In vitro cytotoxic and toxicological activities of ethanolic extract of *Kaempferia galanga* Linn. and its active component, ethyl-p-methoxycinnamate, against cholangiocarcinoma. *J Integr Med.* 2020;18(4):326-33. doi: 10.1016/j.joim.2020.04.002.
14. Huang W, Zheng N, Niu N, Tan Y, Li Y, Tian H. Potent anti-angiogenic component in *Kaempferia galanga* L. and its mechanism of action. *J Ethnopharmacol.* 2024;324:117811. doi: 10.1016/j.jep.2024.117811.

15. Begum T, Gogoi R, Sarma N, Pandey SK, Lal M. Novel ethyl p-methoxy cinnamate rich *Kaempferia galanga* (L.) essential oil and its pharmacological applications: special emphasis on anticholinesterase, anti-tyrosinase, α -amylase inhibitory, and genotoxic efficiencies. PeerJ. 2023;11:e14606. doi: 10.7717/peerj.14606.
16. Srivastava N, Mishra S, Iqbal H, Chanda D, Shanker K. Standardization of *Kaempferia galanga* L. rhizome and vasorelaxation effect of its key metabolite ethyl p-methoxycinnamate. J Ethnopharmacol. 2021;271:113911. doi: 10.1016/j.jep.2021.113911.
17. Suryo AP, Meizikri R, Apriawan T, Turchan A, Hendrati LY, Bajamal AH, et al. Effect of Kencur (*Kaempferia galanga* L.) ethanolic extract treatment on cerebral caspase-3 expression in traumatic brain injury rat models. Malays J Med Sci. 2024;31(2):43-51. doi: 10.21315/mjms2024.31.2.5.
18. Chittasupho C, Ditsri S, Singh S, Kanlayavattanakul M, Duangnin N, Ruksiriwanich W, et al. Ultraviolet radiation protective and anti-inflammatory effects of *Kaempferia galanga* L. rhizome oil and microemulsion: formulation, characterization, and hydrogel preparation. Gels. 2022;8(10):639. doi: 10.3390/gels8100639.
19. Kanjanapothi D, Panthong A, Lertprasertsuke N, Taesotikul T, Rujjanawate C, Kaewpinit D, et al. Toxicity of crude rhizome extract of *Kaempferia galanga* L. (Proh Hom). J Ethnopharmacol. 2004;90(2-3):359-65. doi: 10.1016/j.jep.2003.10.020.